

Frithjof Schuon

AZ ÖRÖK BÖLCSESSÉG VISSZHANGJAI*

Válogatás

Az ember értéke az abszolút tudatosításában rejlik.

Az ember az, amit fel tud fogni; az abszolút és a transzcendencia ideája az ember spirituális természetéről és sorsának földöntúli karakteréről tesz tanúbizonytságot.

Az embert tulajdonképpen csak egy vékony válaszfal választja el az isteni Valóságtól: Isten végtelenül közel van az emberhez, ám az ember végtelenül távol van Istentől.

Az emberi természet paradoxonja, hogy bár semmi sem idegenebb tőlünk, mint az a követelmény, hogy önmagunkat átlényegítsük, ennek ellenére semmi sem olyan alapvető számunkra, mint ezen igény lényege, vagyis ezen önátlényegítés gyümölcse.

Istenformánkból adódóan szellemünk feltétlenségéből, akaratunk szabadságból és lelkünk nemességéből merítettet; önmagunk uralása és önma-

* Forrás → Frithjof Schuon: *Az emberi állapot gyökerei* (Budapest, 2001, Arcticus Kiadó), p. 109–157. Fordította Nagy Csaba. „Az örök bölcsesség visszhangja” című függelékéből csupán válogatást közlünk.

gunk átlényegítése abból áll, hogy eltávolítjuk azt a jégréteget vagy sötét-
séget, amely fogva tartja az ember igazi természetét.

Az Istenhez vezető út mindig magában foglal egy megfordulást: az em-
bernek a külsőlegességből a bensőségességbe, a sokféleségből az egységbe,
a szétszórtságból a koncentrációba, az egoizmusból az elfogulatlanságba, a
szenvedélyből a derűbe kell eljutnia.

A világ szétszór, az egó összezusugorít. Isten összeszedetté tesz, miközben
kitágít, és békét teremt bennünk, miközben megszabadít.

Az ember azért vágyik boldogságra, mert az isteni Gyönyör, mely Szép-
ségből és Szeretetből áll, az ő legmélyebb szubsztanciája.

Hogy az ember boldog lehessen, szüksége van egy középpontra; e közép-
pont mindenekelőtt az Egy bizonyossága. A legnagyobb csapás a közép-
pont elvesztése és a lélek kiszolgáltatottsága a periféria szeszélyeinek. Em-
bernek lenni annyi, mint középpontnál maradni; középpontnál maradni
annyi, mint középpontnak lenni.

A léleknek ki kell lépnie a világ forгатagából. Ez a bensőségességre való
képesség. Ezután az akaratnak le kell győznie az élet passzivitását. Ez a
helyzetfelismerés képessége. Végül az észnek transzcendálnia kell az egó
tudatlanságát. Ez az egyszerűségre való képesség.

Az ember képes rá, hogy felfogja az Abszolútát, és hogy szabadon akarjon. Ugyanígy – épp ennek következtében – képes egy a jelenségeket fölülmúló és a végtelenre nyíló szeretetre, ahogy egy olyan akaratra is, amelynek motivációja vagy célja túlmutat a földi érdekszférán. A kifejezetten emberi képességek – tehát a legnemesebbek és a legteljesebben emberiek – a maguk módján annak a bizonyítékai, amire irányulnak; ahogy a madár szárnyai is a repülés lehetőségét bizonyítják, és – következésképpen – az űr létezését, amelyben a madár repül.

Az Istenszeretet mindenekelőtt az értelem egybekelése az Igazsággal, azután az akarat egybekelése a Jóval, végül a lélek egybekelése a Békével, ami már az Igazság és a Jó folyománya.

Mindazt, amit tudhatunk, már eleve magunkban hordjuk, mert mindaz, amit tudhatunk, mi magunk vagyunk; épp ezért tudhatjuk.

Ha valaki azt állítja, hogy a tudás mint olyan csak relatív lehet, ezzel csak azt mondja ki, hogy az emberi tudatlanság abszolút.

Az ember nem képes megtalálni a boldogságot saját korlátain belül; legbensőbb természete arra ítéli őt, hogy fölülmúlja önmagát, és önmagát fölülmúlva kiszabadítsa önmagát.

Önmagunk átlényegítése: az emberi állapot hatalmas imperatívusza; de van egy másik is, amely egyszerre sejteti és kiegészíti ezt: az önuralom. Nemes ember az, aki uralkodik önmaga felett; szent ember az, aki átlényegíti önmagát. Nemesség és szentség: az emberi állapot imperatívuszai.

A hit azt jelenti, hogy „igent” mondunk Istenre. Amikor az ember „Igent” mond Istenre, Isten is „igent” mond az emberre.

Az igazság nélküli hit eretnecség, a tudás nélküli hit álszenteskedés, az erény nélküli cselekvés képmutatás, és a cselekvés nélküli erény hiábavalóság.

A szívbe csak erényekkel lehet bejutni.

Törekedni a tökéletességre: nem azért, hogy saját dicsőségünkre tökéletek legyünk, hanem mert a tökéletesség szép, a tökéletlenség pedig csúnya; vagy mert az erény magától értetődő – vagyis összhangban van a Valóval.

Aki önmagát Istennek adja, az Istent a világnak adja.

Ahogy az Istentől elszakadt erényből gőg lesz, ugyanúgy lesz az Istentől elszakadt szépségből bálvány; ahogy az Istenhez kapcsolt erény megszentelődik, úgy az Istenhez kapcsolt szépség szakramentummá válik.

Részesülni az Egy Szépségében és reagálni Szeretetére: ez minden erény lényege.

Intelligensnek lenni azt jelenti, hogy az ember különbséget tud tenni lényeges és másodlagos között.

Lényegében csak három csoda van: a létezés, az élet és az intelligencia. Az intelligenciával az Istentől eredő görbe önmagába záródik, mint egy kör, ami valójában sohasem vált el a végtelentől.

Az istenfélelem mindenekelőtt azt jelenti, hogy tevékenységünk során látjuk a következményeket az okokban, a büntetést a bűnben, a szenvedést a tévedésben; az istenszeretet mindenekelőtt azt jelenti, hogy Istent választjuk, tehát hogy jobban szeretjük azt, ami közelebb visz Hozzá annál, ami elidegenít Tőle.

Isten előtt felelősséggel tartozom a lelkeért; minden más Istent kezében hagyok. Először is ez azt jelenti, hogy nem vagyok felelős azért, amit mások tesznek. Aztán azt, hogy nem tudom megváltoztatni a világot, vagy nem szabadulhatok meg minden hibájától, és hogy emiatt nem háborgok.

Isten előtt felelősséggel tartozom a lelkeért, következésképpen szellemi és társadalmi kötelezettségeim vannak; különbséget teszek lényegi és nem lényegi között, a Való és a valótlan között. Minden más Istent kezére bízok: ezek a lemondás és a hit erényei.

Az ember egyaránt képes megismerni, akarni és szeretni. Istent akkor ismerjük meg, ha megkülönböztetjük Őt attól, ami nem Ő és felfedezzük Őt abban, ami bizonyosságot tesz Róla. Istent akkor akarjuk, ha beteljesítjük, ami Hozzá vezet, és tartózkodunk attól, ami eltávolít tőle. Istent a megismerés szeretetében és az Ő megvalósításában szeretjük, és mindannak a szeretetében, mi bizonyosságot tesz Róla körülöttünk és bennünk.

A Lét avagy az isteni Szubsztancia tudatosítása megszabadít minket a szűkölködéstől, a nyugtalanságtól, a zajtól és a kicsinyességtől; kitágulás, nyugalom, csend és nagyság. Minden ember legbensőbb szívében szereti a tiszta Létet, a sérthetetlen Szubsztanciát, de ezt a szeretetet egy jégréteg borítja. Minden szeretet legmélyén az akcideneciának a szubsztancia felé irányulása található meg, ami egy vágy az ellobbanásra.

Kialudni Isten Akaratában. Ez egyben azt is jelenti: készen állni az Isteni Jelenléthez.

A szent a középpont jelenése. Mozdulatlaná teszi a lelket és befelé fordítja.

A szent a középpont jelenléte a perifériában, a mozdulatlané a mozgásban. A méltóság esetében lényegében ugyanerről van szó: a méltóság a középpont jelenvalósága a külső megjelenésben. A szívet a gesztusok fedik fel. A szent az abszolút egy minőségét vezeti be az esetlegességek közé és a múltó dolgokat az örökkévalóság textúrájába helyezi át.

A szakrális művészet elsődleges feladata, hogy a Szubsztanciát – ami egy és kimeríthetetlen – áthozza az esetlegességek világába, és az esetleges tudatot visszavezesse a Szubsztanciához. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy a szakrális művészet a Létet transzponálja át az egzisztencia, a tett vagy az alakulás világába, vagy megint másképpen fogalmazva, hogy egy bizonyos módon a Végtelent transzponálja át a véges világba, az Esszenciát a formák világába. Ily módon folytonosságot sejtet, az egy és a különböző között. A jelenségekből vagy esetlegességekből utat nyit a Szubsztancia és mennyei visszaverődései felé.

E lenti világ egyszerre számkivettetés és a Paradicsom visszfénye.

A természetben a földi Paradicsom maradványai és az égi Paradicsom előjelei egyaránt felfedezhetőek.

Természetesen részesülhetünk kegyelmi élményekben, de nem támaszkodhatunk ezekre. Isten nem azt fogja tőlünk számon kérni, amit éreztünk, hanem azt, amit tettünk.

Az emberi élet bizonytalanságokkal van telehintve; az ember belevész a bizonytalanba, ahelyett hogy megkapaszkodna abban, ami sorsában abszolút bizonyos, nevezetesen a halálban, az Ítéletben és az Örökkévalóságban. De létezik egy negyedik bizonyosság is, amely az emberi tapasztalat számára azonnal megragadható: a jelen pillanat, amelyben az ember szabadon választhat a Való és az illuzórikus, Isten és a világ között, s így szabadon meghatározhatja magának a három nagy eszkatológiai bizonyosság minőségét. A bölcs tudatossága közvetlenül vagy közvetve és implicite – azaz az imán keresztül, ami az Istenre való emlékezés – e három vonatkozási ponton alapul.

Két olyan pillanat van az életben, amely mindent magában foglal: a jelen pillanat, amikor szabadon választhatjuk azt, amik lenni szeretnénk, és a halál pillanata, amikor nincs többé választásunk és a döntés Istené. Mármost, ha a jelen pillanat jó, a halál is jó lesz. Ha Istennel vagyunk ebben a pillanatban, amely bár folyton megújul, mégis mindig ugyanez az egy és egyedüli jelenlévő pillanat, akkor Isten is velünk lesz a halál pillanatában. Az istenemlékezet egy halál az életben, ami a halálban életté lesz.

A derű azt jelenti, hogy úgymond a felhők fölött tartjuk magunkat, az üresség nyugodt hűvösségében, távol a világ minden disszonanciájától; soha ne hagyjuk, hogy a lélek belemerüljön a nyugtalanságok, a megkeseredettség és titkolt háborgás zsákutcájába, mert az embernek óvakodnia kell attól, hogy mintegy implicite Istennek tegyen szemrehányást, amikor valami jelenség háborítja fel. Azt is mondhatnánk, hogy a derű nem más, mint hogy belenyugszunk abba az egyedülálló és változatlan sorsba, ami a jelen pillanat: abba a mindig vándorló „mostba”, amit senki sem kerülhet el, és ami önnön szubsztanciájában az Örökkévalóság része. Az, aki tisztában van a tiszta Lét természetével, akaratlagosan marad abban a pillanatban, amit az Ég jelölt ki neki; nem tör lázasan a jövő felé, és nem borul rá szerelmesen vagy bánatosan a múltra. A tiszta jelen, az Abszolút pillanata: most, és nem tegnap vagy holnap, állunk Isten előtt.

A paradicsom ott van, ahol Isten. Maradj Isten közelében, és a Paradicsom ott lesz, ahol te vagy.

Joggal mondják: senki sem kerülheti el sorsát. Mindazonáltal ezt egy kikötéssel kell kiegészíteni, nevezetesen, hogy a fatalitás természetüktől függően különböző szinteket foglal magába. Sorsunk annak a személyes szintnek – alacsonynak vagy magasnak – a függvénye, amelyen állunk, vagy amibe zárjuk magunkat; mert azok vagyunk, amik lenni akarunk, és azon megyünk keresztül, amik vagyunk.

Mindaz az igazságtalanság, amit az emberektől kell elszenvednünk egyben próbatétel is, amit Isten mér ránk.

Egy megpróbáltatás felvállalása azt jelenti, hogy hálát adunk érte Istennek megértvén, hogy ezáltal egy győzelem lehetősége nyílt meg számunkra: közömbössé válhatunk a világ és az egó iránt.

Az nevezhető elfogulatlannak, aki sohasem feledkezik meg az általa birtokoltak mulandó voltáról, és aki úgy tekint e dolgokra, mint amiket kölcsönbe kapott és nem mint birtokokra.

Az emberi lény saját természetéből fakadóan a természetfelettire ítéltetett.

A hit hegygerincén kell végighaladnunk úgy, hogy közben nem tekingetünk le sem jobbra sem balra az élet káoszába, és „igent” kell mondanunk a Legnagyobb Jóra, ami egyrésztől megvilágítja utunk, másrésztől maga a Cél.

Az ember nem bújhat ki kötelessége alól, hogy jót tegyen, ráadásul normális körülmények között lehetetlen nem jót tennie; de tudnia kell, hogy aki a jót teszi, az Isten. Minden értékes tett Istené, mindazonáltal nekünk is részünk van benne. Tetteink oly mértékben jók vagy jobbak, amilyen mértékben tisztában vagyunk ezzel.

Isten szívünket akarja. Tetteinkkel nem éri be.

A nemesség emelkedettségből és együttérzésből áll. Az emelkedettséggel az ember elszakad a dolgoktól, az együttérzéssel ismét vissza tér hozzájuk. De ezt a visszatérést megkülönböztetés és ítélet kíséri, mert nem csak kö-

nyörületből áll, hanem – e világ természete miatt, amelyben megnyilvánítja magát – szembeszállásból is.

A nagyság intuitív felismerése morális nagyság: pontosabban meghatározva, nagyságunk kicsinységünk tudatának függvénye. Nincs morális nagyság objektivitás nélkül, vagyis Igazság nélkül. Nagy az, aki a dolgokat annak tudja látni, amik; és minden nagyság Istenhez tartozik.

Csak az Abszolútra vonatkozó tudomány ad értelmet és tárgyat a relatívra vonatkozó tudománynak.

A lélek halhatatlan, mert képes megismerni az Abszolútát; azért képes megismerni az Abszolútát, mert halhatatlan.

Halhatatlanságunk egyik bizonyítéka, hogy a lélek – ami lényegében intelligencia vagy tudat – nem teljesezhet be abban, ami nála alacsonyabb rendű, nevezetesen az anyagban vagy az anyag mentális visszatükrözésében; a magasabb rendű nem lehet pusztán az alacsonyabbért, nem lehet pusztán eszköz annak vonatkozásában, amit fölülmúl. Így aztán maga az intelligencia – s a vele járó szabadság – bizonyítja természetünk és sorunk isteni tartományát. Tudjuk, vagy nem tudjuk, egyedül az Abszolút áll arányban intelligenciánk lényegével.

Amikor az ember távol marad a világtól az Istenért, Isten jelenvalóvá válik a világban az emberért.

Legyél Istennel, amikor az könnyű, s Isten is veled lesz, amikor az nehéz.

Az élet nem valamiféle a saját gyönyörűségünk kiszolgálására kínálkozó lehetőségekkel teli úr, ahogyan azt a gyerekek és a világi emberek hiszik; az élet egy út, amely a jelen pillanattól a halálig egyre csak szűkül. Az út végén ott a halál, az Istennel való szembesülés és az örökkévalóság; mármost mindez a realitás már jelen van az imában, az isteni Jelenlét időtlen aktualitásában.

A legtágabb értelemben vett ima létünk négy esetlegessége fölött arat győzelmet: a világ fölött, az élet fölött, a test fölött és a lélek fölött; de ugyanígy azt is mondhatnánk, hogy a tér fölött, az idő fölött, az anyag fölött és a vágy fölött. Mint egy menedékhely vagy egy kis sziget van jelen létünkben. Csak ebben vagyunk tökéletesen önmagunk, mert ez állít vissza minket Isten jelenlétebe. Olyan, mint egy csodálatos gyémánt, amit semmi sem tud elhomályosítani, és aminek semmi sem tud ellenállni.

A személyes imának nemcsak az a célja, hogy bizonyos jótéteményekben részesüljünk, hanem az is, hogy megtisztítsuk lelkünket. Ez oldja meg a pszichológiai csomókat, vagy más szavakkal élve, felolvasztja a tudatalatti dermedtséget, és lecsapol megannyi titkos mérget; ez teszi láthatóvá Isten előtt a lélek nehézségeit, hibáit és feszültségeit – amennyiben a lélek aláztos és egyenes. Eme Isten előtti kitarulkozás az egyensúly helyreállításának és a béke újrateremtésének az erényével jár együtt, egyszóval azzal, hogy nyitottá válunk a kegyelem befogadására.

Isten nyitva hagyott egy ajtót a teremtés közepén, és a világnak ezen Istenre nyíló ajtaja nem más, mint az ember; ez a nyitottság Isten hívása, hogy forduljunk felé, hogy közeledjünk felé, hogy állhatatosan kitartsunk mellette, és hogy térjünk hozzá vissza. Így aztán érthető, hogy az ajtó mi-

ért zárul be a halál pillanatában, ha az egész élet folyamán semmibe vették; mert embernek lenni annyit jelent, mint benézni és keresztülmenni ezen az ajtón. Mindaz hitetlenségnek és pogányságnak számít, ami háttal fordít az ajtónak; ennek küszöbén válik szét fény és sötétség. A pokol képzelete tökéletesen világossá válik előttünk, ha arra gondolunk, hogy micsoda érzéketlenség – és micsoda pazarlás és egyben öngyilkosság is – átaludni az emberi állapotot anélkül, hogy valóban emberekké válnánk, vagyis szemet hunyni Isten felett, következőképpen szemet hunyni saját lelkünk felett, mintha bármi más jogunk volna az emberi képességekhez azon kívül, hogy visszatérjünk Istenhez, és mintha bármi más jelentőséggel bírna az emberi állapot csodájában azon a végcélon kívül, aminek magában az emberben van az előképe; de tovább menve: mintha Istennek semmi szándéka nem lett volna azzal, hogy intelligenciát ad nekünk, ami megkülönböztet, és akaratot, ami választani képes.

Minthogy ez az ajtó egy középpont – és annak kell lennie, minthogy ez vezet Istenhez –, egy olyan ritka és becses lehetőség, amely egyedülálló a maga területén. És ez magyarázatot ad arra, hogy miért a kárhozát; mert aki elutasítja, hogy átmenjen az ajtón, az soha többé nem lépheti át annak küszöbét. Innen van a túlvilágnak az a kérlelhetetlen alternatívaként való ábrázolása. Az ajtóból – vagyis az emberi állapotból – nézve nincs más választás, mint vagy a benső vagy a külső.

Az ember számára mindennél fontosabb, hogy az ész – a hozzá illő tartalom révén – ténylegesen azzá váljon, amivel elvben eleve azonos, és hogy épp így az akarat is szabaddá váljon – a hozzá illő tárgynak köszönhetően. Másképpen fogalmazva: az ész csak akkor igazán ész, ha különbséget tud tenni a Való és az illuzórikus között, ahogy az akarat csak akkor igazán szabad, amennyiben a Való felé törekszik.

Nem annyira a világ kicsinyességei mérgeznek minket, mint inkább az, hogy túl sokat gondolunk rájuk.

Soha nem kellene szemet hunynunk a Legnagyobb Jó ragyogó és nyugodt nagysága előtt, mely lenti világunk összes csomóját megoldja.

A külsőleg érzékelt szépséget bensőleg kell felfedeznünk vagy megvalósítanunk, mert azt szeretjük, amik vagyunk, és azok vagyunk, amit szeretünk. Az érzékelt szépség nem csak egy égi és isteni archetípus hírnöke, hanem mint ilyen egy bennünk rejlő egyetemes minőség külső kisugárzása is, ami nyilvánvalóan jóval valóságosabb, mint az önazonosságát tapogatózva kereső empirikus és tökéletlen egónk.

Amikor a szívbe térünk vissza, benne mindazt a szépséget meg fogjuk találni, amit kint tapasztaltunk. Nem formákként, hanem ezek kvintesszenciális lehetőségeiként. Isten felé fordulva az ember soha nem veszít semmit.

A láрма és bizonytalanság világával vagyunk körülveve, ahol gyakran meglepő, érthetetlen, abszurd vagy kiábrándító dolgokkal kerülünk szembe.

Azonban e dolgok nem jelenthetnek problémát számunkra, már csak azért sem, mert minden jelenségnek meg van a maga oka – akár ismerjük azt, akár nem.

Bármilyenek is legyenek a jelenségek, és bármi legyen is ezek oka, mindig jelen van Az, Ami Van; és Az, Ami Van, túl van a világ lármáján, az ellentmondásokon és csalódásokon. Azt, Ami Van, semmi sem képes felkavarni vagy csorbítani; Ez az Igazság, Béke és Szépség. Ezt semmi nem tudja elhomályosítani és senki nem tudja elvenni tőlünk.

Bármilyen alakot vegyen is fel a világ vagy a lélek zaja, az Igazság mindig Igazság marad, a Béke mindig Béke marad és a Szépség mindig Szépség marad. Ezek a valóságok mindig hozzáférhetőek, mindig közvetlen hatókörünkön belül találhatóak; csak rájuk kell pillantanunk, és meg kell mártózni bennük. Magában az egzisztenciában gyökereznek; az akcideneciák mennek, a Szubsztancia marad.

Legyen a világ az, ami! Az Igazság, a Béke és a Szépség örök menedék, melyben nincs sem törés, sem folt.

A földi élet két nagy csapdája az ember kifordultsága és az anyag. Még pontosabban a mértéktelen kifelé fordulás és a romlandó anyag. A kifordultság a külső dolgok felé fordulásunk és a befelé fordulásunk közti egyensúly hiánya. Az anyag az az alacsonyabb szubsztancia – önnön szellemi természetünkhöz viszonyítva alacsonyabb –, amelynek foglyai vagyunk a földön. De az égi világban önnön anyagunk át fog lényegülni.

Nem annyira arra van szükség, hogy a külsőt elutasítsuk, s csak a belsőt fogadjuk el, hanem hogy egy olyan viszonyt alakítsunk ki a belsővel – helyesen a szellemi befelé fordultsággal – ami megszünteti a kifelé fordulás szétszóró és összezsugorító önkényuralmát, és lehetővé teszi számunkra, hogy „mindenhol Istent lássuk”, tehát hogy a dolgokban szimbólumokat és archetipusokat lássunk; röviden, hogy a külsőt egyesítsük a belsővel, és a külsőből egy támaszt alakítsunk ki a belső számára. Ha egy szellemileg befelé fordult lélek egy külső szépséget érzékel, azt is befelé fordítja. De a szent befelé fordulást ne tévesszük össze az öntelt vagy narcisztikus befelé fordulással.

Ami pedig az anyagot illeti, nem a tagadásából kell kiindulni – mintha ez lehetséges volna –, hanem meg kell szüntetni megtévesztő egyeduralmát; szét kell választani azt, ami archetipikus és tiszta forma, attól, ami csak járulékos és tisztátlan. Egyszóval nemesen és józanul kell viszonyulni hozzá.

Az ember két pólus vonzásának van alávetve: a külvilágnak és a belső középpontnak. Kifelé húzódva az érzékiségbe és a szorongásba hullik, befelé húzódva bizonyosságra és békére lel.

A kifelé fordulás az ember joga. A befelé fordulás az ember kötelessége. Minthogy emberek vagyunk, jogunk van a kifelé fordulásra. De meg kell valósítanunk a befelé fordulást – majd a befelé forduló életet –, mert szellemi alapunk nem e világból való, következésképpen sorsunk sem.

A külső az esetlegességek dimenziója, a belső a Szubsztanciáé. Másképpen fogalmazva: a külső a formák dimenziója, a belső az Esszenciáé.

Amikor az ember szert tett egy egyensúlyra a belső és a külső között, a külső többé már nem érzékiség és szorongás; bizonyos értelemben belső-

sítetté válik, tartalmi transzparenszek lesznek. Mert látni a Szubsztanciát az esetlegességekben, az Esszenciát a formákban.

Amikor a benső felé fordulunk – mintegy kompenzációként –, feltárja magát számunkra a külsőben. A lélek nemessége abból fakad, hogy megvan benne az archetipusok érzékelésének képessége.

A spiritualitás első ismérve, hogy az ember kinyilvánítja: tudatában van a Való és az illuzórikus, az Abszolút és a relatív, Isten és a világ összemérhetetlenségének.

A második ismérv, hogy az ember kinyilvánítja, a Valót választja: hogy megértette az ellentmondást nem tűrő szükségességét annak, hogy aktív kapcsolatban álljon a Valóval: tehát konkrét, élő és oltalmazó viszonyban Istennel.

A harmadik ismérv, hogy miután az ember a Valót a Legnagyobb Jó-nak ismerte meg, amely minden szépséget magában foglal és sugároz, az ember az egész lelkét e Valóval hozza összhangba. Mert azzá kell lennie, amit tökéletesnek tud, és amit elérni vágyik; és ezt csak az erények révén érheti el.

Az ember intelligenciával, akarattal és lélekkel bír: a megértés képességével, az akarás képességével és a szeretet képességével. Mindhárom képességnek megvan a maga lényegi és elsődleges feladata; ez meglétük oka, s nélküle nem volnánk emberi lények; olyan feladatuk van, amit a Való határoz meg, és ami megváltásunkban játszik szerepet. Totális tudás, szabad akarat és érdek nélküli szeretet; korlátlanságra képes intelligencia, áldozatra képes akarat és nemeslelkűsége képes lélek.

Minden dogmának, minden előírásnak, a vallás minden eszközének az elégséges oka az ember három alapvető hivatásában rejlik: megkülönböztetés, tett és erény.

És a vallás összes adományát és módszerét az ember magában hordja, de bűnbe esése miatt már nem fér hozzájuk. Épp ebből fakad a külső formák – bár elvileg csak esetleges – szükségessége: felébresztik és aktualizálják az ember szellemi potencialitásait.

A „fent” csak akkor fogadja el a „lent” hódolatát, ha a „lent” területén a „bal” hódolattal adózik a „jobbna”. Azaz Isten csak akkor fogadja el az ember hódolatát, ha az alacsonyabb rendű ember hódolattal adózik a magasabb rendű embernek; a vertikális viszony feddhetetlensége a horizontális viszony feddhetetlenségét követeli meg. Ez minden emberi rend princípiuma. Aki azt mondja emberi rend, azt is mondja hierarchia. Magasrendű ember az, aki Istent jeleníti meg; aki úgy jeleníti meg, ahogy a próféták, a szentek, szellemi tekintélyek, fejedelmek, papok vagy egyszerűen az az ember, aki jobb, mint mi. Lehetetlen oltalmazó viszonyban lenni Istennel, ha alábecsüljük, mi több megvetjük azokat az embereket, akik – hogy a legkevesebbet mondjuk – megérdemelnék tiszteletünket.

Az emberi intelligencia esszenciális feladata, hogy különbséget tegyen a Valós és az Illuzórikus, a Permanens és az Impermanens között; az akarat feladata az, hogy csatlakozzon a Permanenshez vagy Reálisához. Ez a megkülönböztetés és csatlakozás minden spiritualitás kvintesszenciája. Legmagasabb szintjükre emelve vagy legtisztább szubsztanciájukra redukálva az emberiség minden nagy spirituális örökségében ezek alkotják az alapvető egyetemességet, amit *religio perennis*nek lehetne nevezni. Ehhez ragaszkodtak a bölcsék, amikor égi eredetű alapokra helyezkedtek.

Fordította Nagy Csaba